

P I N

POLSKA IZBA NASIENNA

Wykorzystanie kwalifikowanego materiału siewnego w Polsce na tle głównych producentów zbóż na świecie

Artur Paszkowski
Polska Izba Nasienna
Zakopane 3.12.2025

Polska Izba Nasienna

„Zwiększenie efektywności produkcji rolnej przez wykorzystanie potencjału biologicznego dzięki zwiększeniu użycia kwalifikowanego materiału siewnego”.

Reprezentowanie branży nasiennej

Wspieranie rozwoju rynku nasiennego

Popularyzacja wysokiej jakości materiału siewnego

Współpraca z instytucjami badawczymi i uczelniami

Edukacja i podnoszenie świadomości

Współpraca międzynarodowa

Kwalifikowany materiał siewny

Kwalifikowany materiał siewny to **nasiona lub sadzeniaki**, które zostały **wyhodowane, przetworzone i wprowadzone do obrotu zgodnie z obowiązującymi normami**, potwierdzonymi **urzędową certyfikacją**.

Kwalifikowany materiał siewny jest nośnikiem postępu biologicznego, ponieważ to właśnie w nim dostępne są najnowsze odmiany o wyższej plenności, lepszej zdrowotności i lepszym dostosowaniu do warunków produkcji.

Dlaczego KMS jest ważny

- **wysoka czystość odmianowa** i zgodność z deklarowaną odmianą,
- **zdrowotność** materiału wolny od chorób i organizmów kwarantannowych,
- **odpowiednia zdolność kiełkowania** i energia kiełkowania,
- **odpowiednie parametry fizyczne** (wilgotność, masa tysiąca ziaren, czystość materiałowa),
- **pełna identyfikowalność pochodzenia** (etykieta urzędowa, dokumentacja produkcyjna).

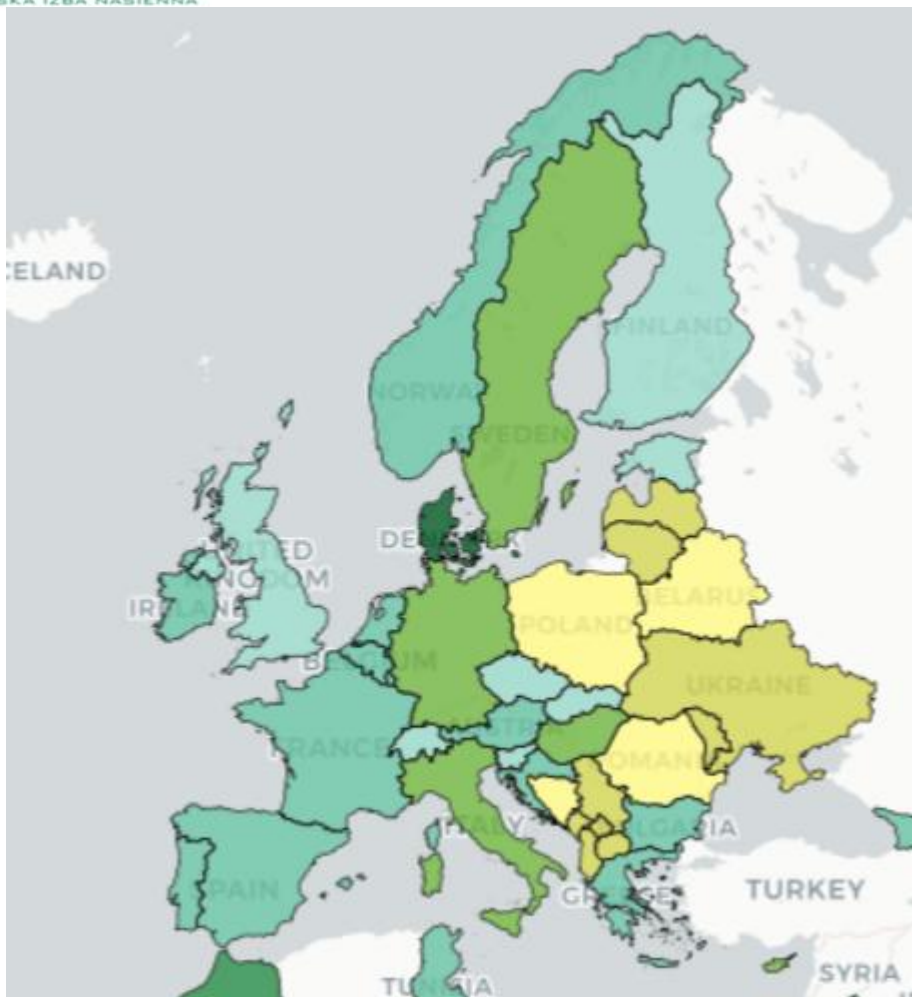
Kwalifikowany materiał siewny daje rolnikowi **pewność jakości**, a jego stosowanie jest podstawą **stabilnych plonów, prawidłowego doboru odmian oraz bezpieczeństwa produkcji**.

Korzyści z szerokiego stosowania KMS — rolnictwo bardziej wydajne i stabilne

- **Korzyści ekonomiczne na poziomie gospodarstw**
  - lepszy stosunek kosztów do zysku przy prawidłowym doborze odmiany i technologii uprawy.
- **Wzmocnienie pozycji eksportowej kraju**
  - produkty o lepszej jakości zwiększają konkurencyjność i możliwości sprzedaży na rynkach wymagających.
- **Efekty środowiskowe przy odpowiedniej technologii**
  - odmiany oszczędzające wodę, bardziej odporne na stresy mogą zmniejszać potrzeby nawozowe i pestycydowe (przy zrównoważonym zarządzaniu).

Yield gap (luka plonowania) – pszenica

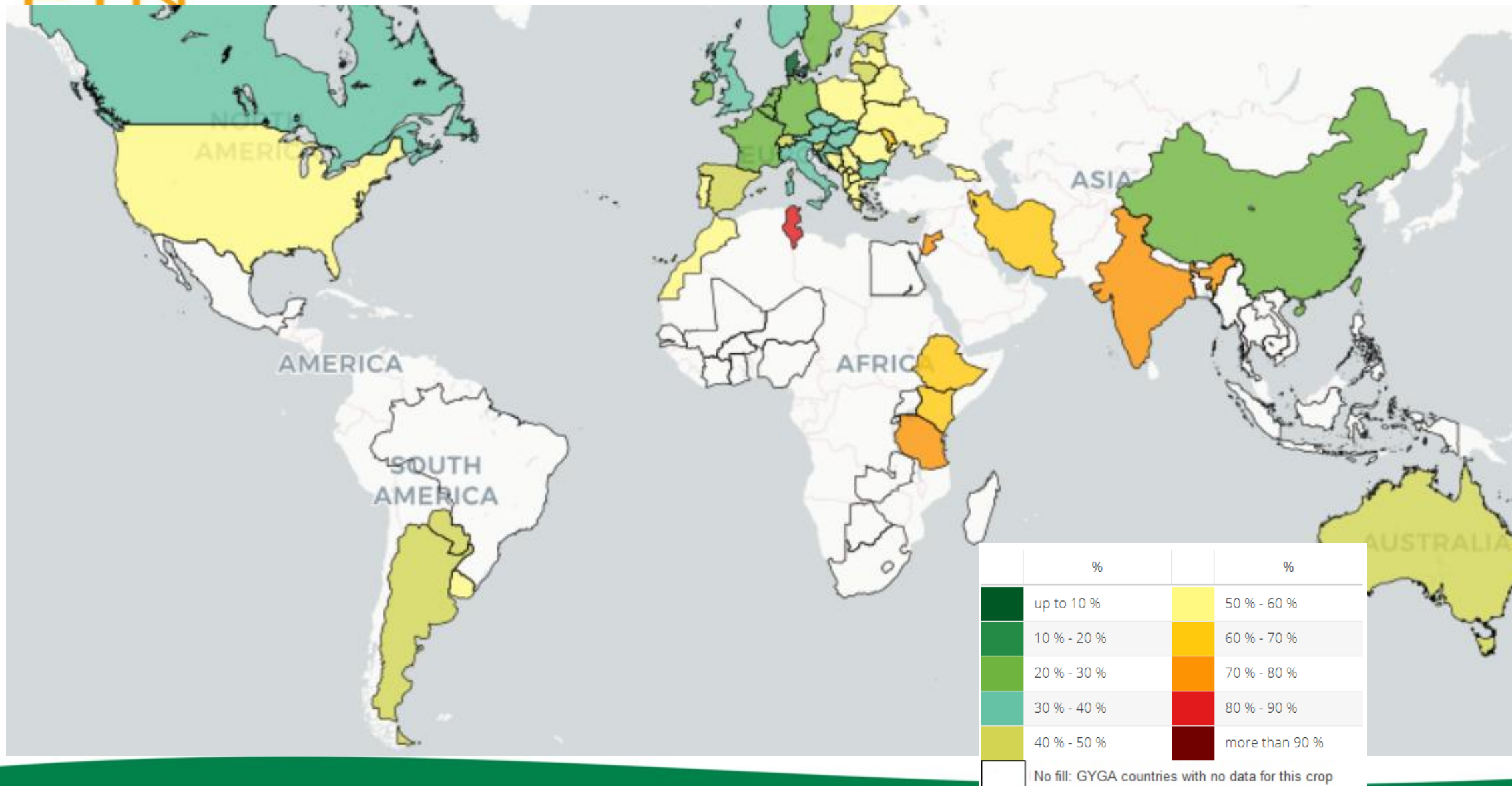

Legend:

	tonnes/harvested...		tonnes/harvested...
	up to 0.8		4.8 - 5.6
	0.8 - 1.6		5.6 - 6.4
	1.6 - 2.4		6.4 - 7.2
	2.4 - 3.2		7.2 - 8.0
	3.2 - 4.0		8.0 - 8.8
	4.0 - 4.8		more than 8.8
	No fill: GYGA countries with no data for this crop		

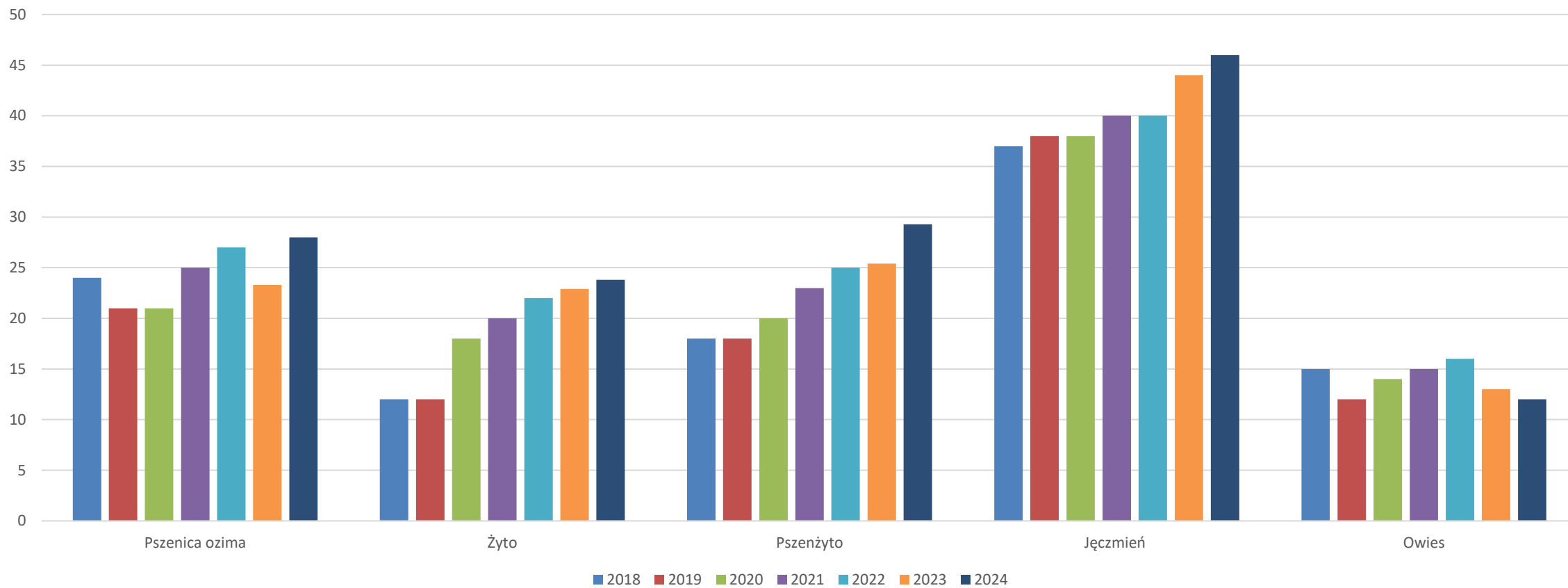
Yield gap - świat

PIN

Wykorzystanie KMS w Polsce, zboża

Tytuł wykresu

USA

- Kukurydza i soja: praktycznie prawie 100% siewów z nasion zakupionych (hybrydy / komercyjne odmiany).
- Pszenica i niektóre inne zboża (jęczmień, żyto): duży udział nasion własnych (farm-saved). Udział nasion certyfikowanych w pszenicy jest znacznie zmienny regionalnie — badania i ankiety stanowe:
  - Kansas gdzie udział nasion certyfikowanych w pszenicy wynosi **30–40%**;
  - Nebraska — Certified Seed accounted for **68%** of wheat planting (fall 2018)
- Nie ma jednolitego, oficjalnego, krajowego współczynnika „% area sown with certified seed” dla wszystkich zbóż — trzeba łączyć dane ERS/WASDE z ankietami stanowymi i danymi firm nasiennych.

Chiny

- Traktują **nasiona certyfikowane** jako kluczowy element bezpieczeństwa żywnościowego i modernizacji rolnictwa. Rząd uznaje, że wysokiej jakości nasiona są „częścią narodową” (strategicznym zasobem) niezbędną do zwiększenia plonów, odporności na choroby i adaptacji do zmian klimatu.
- 14. Plan Pięcioletni – zakłada osiągnięcie **samowystarczalności** w kluczowych odmianach zbóż poprzez postęp biotechnologiczny i wsparcie dla rodzimych championów nasiennych.
  - Pszenica >98%
  - Jęczmień 85-90%
  - Owies 70-80%
  - Żyto 60-70%

Indie

- Indie relacjonują wykorzystanie „nasion jakościowych/certyfikowanych” przez wskaźnik **SRR (Seed Replacement Rate)**. Dla **pszenicy** osiągnięty SRR w zestawieniach rządowych wynosił około **41%** (wartość „SRR achieved” w publikowanych tabelach SeedNet). Dla innych zbóż SRR jest różny (np. kukurydza — wyższy; niektóre samopylne — niższy).

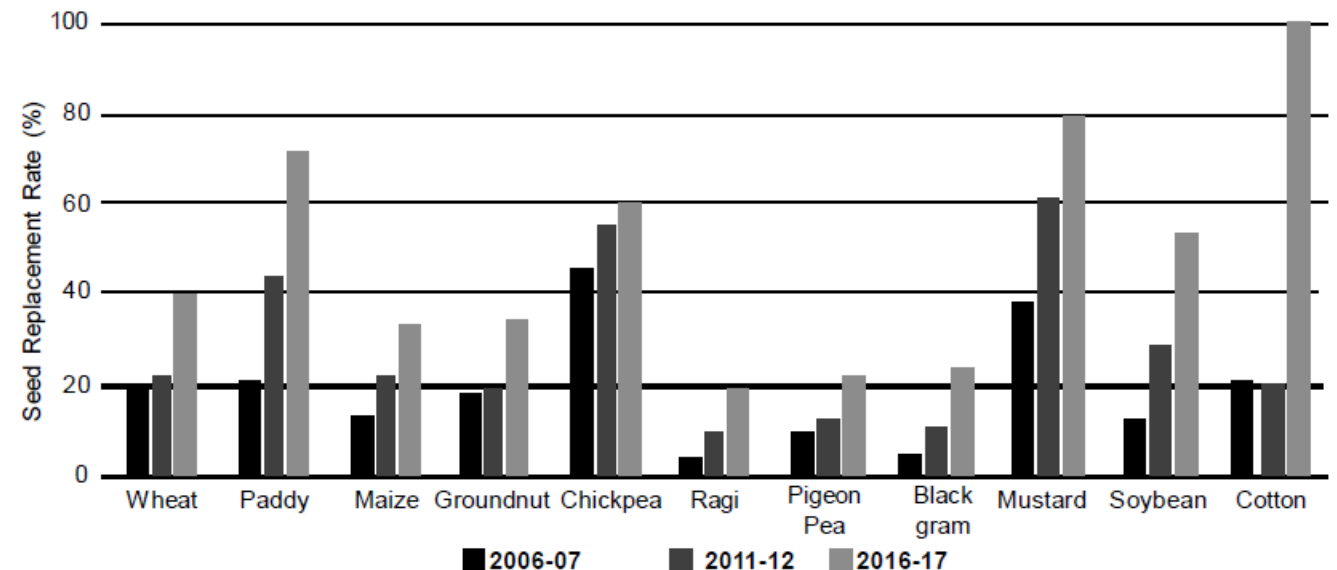
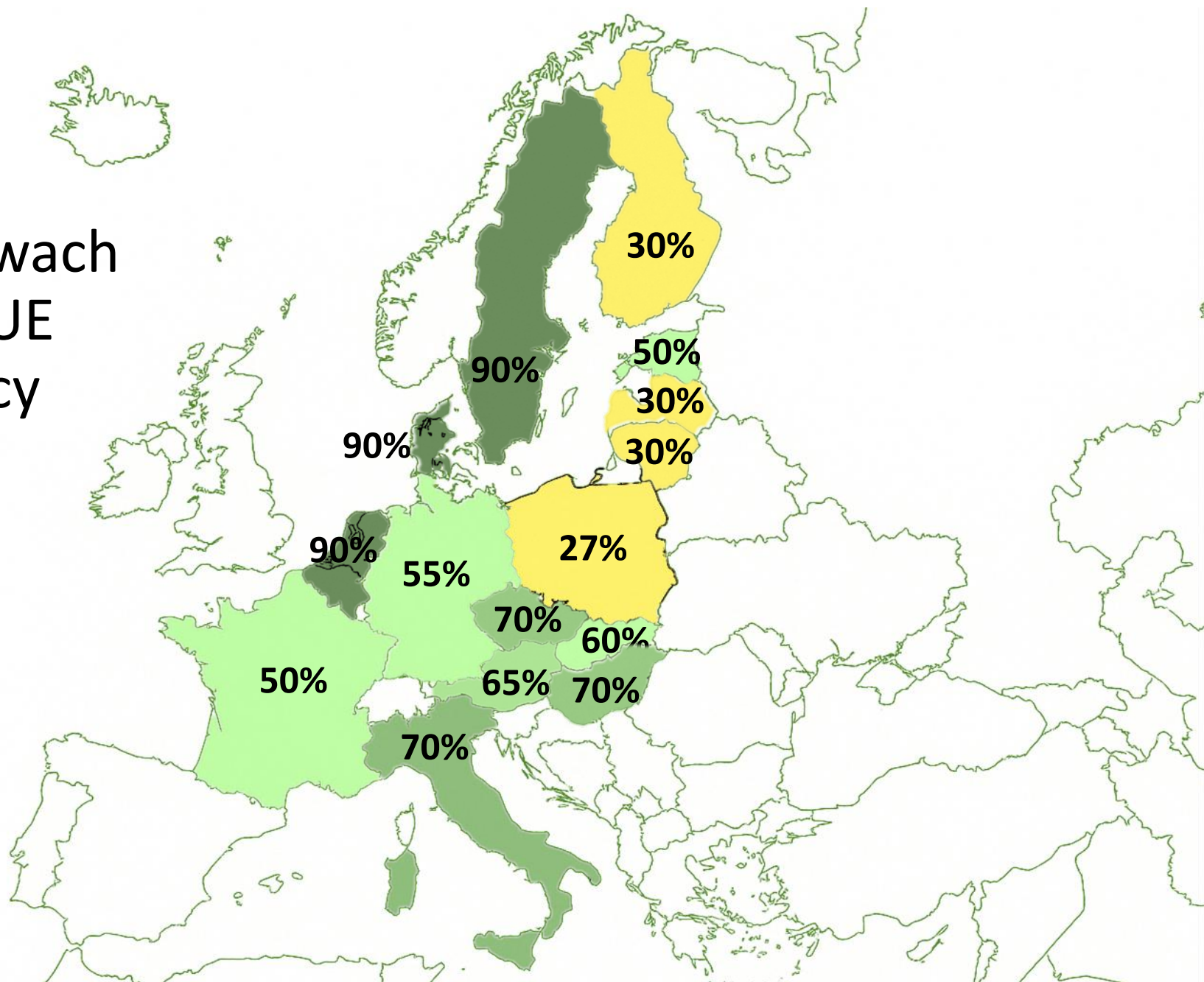
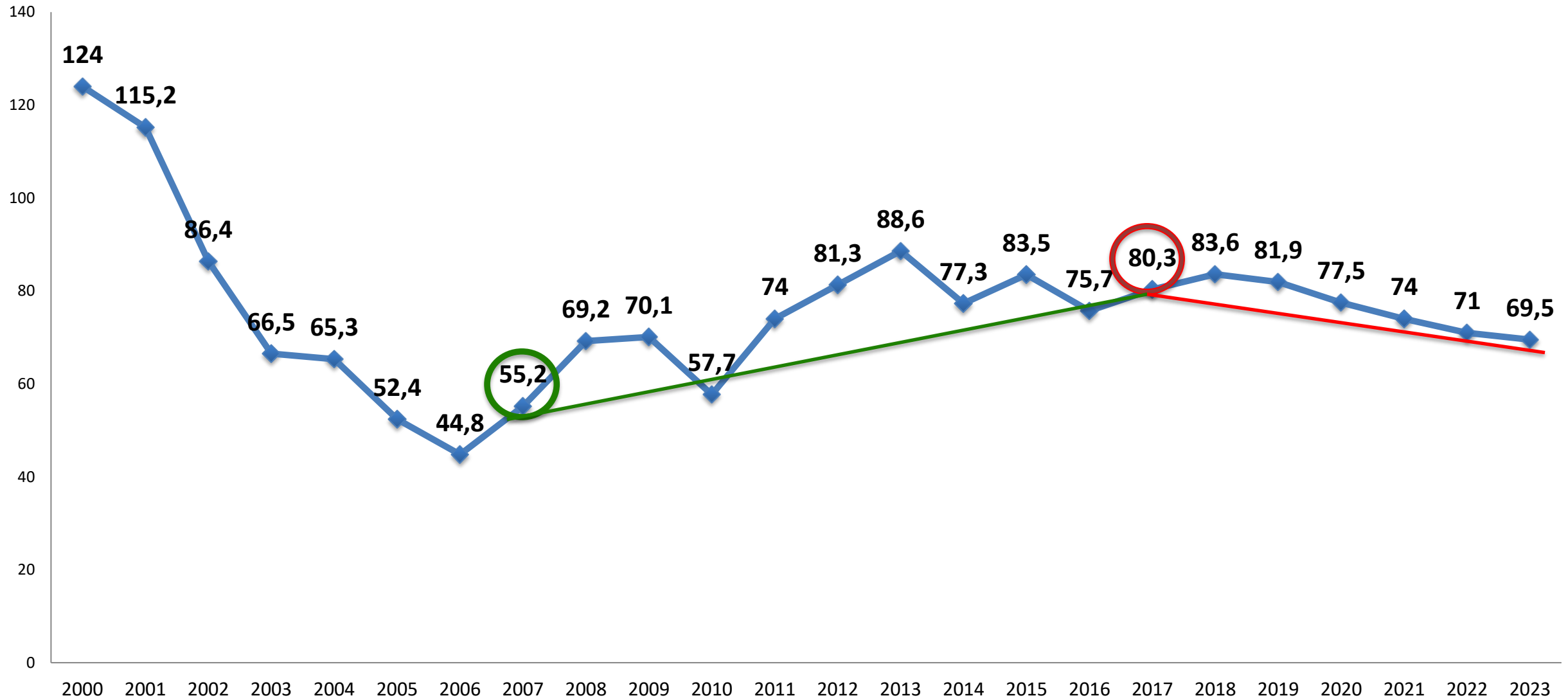

Fig. 4 : Seed Replacement Rate of major crops in India

Udział nasion kwalifikowanych w zasiewach w wybranych krajach UE na przykładzie pszenicy

Produkcja nasienna zbóż w Polsce – areał (tys. ha)

UPOV
Union internationale pour la protection des obtentions végétales
(Międzynarodowa Unia Ochrony Nowych Odmian Roślin)

Polska **przystąpiła** do Konwencji UPOV (akt 1978) przez złożenie dokumentu akcesyjnego **11 października 1989 r.**

W 2003 uchwalono ustawę o ochronie prawnej odmian, która wdrażała w pełni standard UPOV - 91

UPOV Press Release No. 5

Geneva, October 16, 1989

ACCESSION OF POLAND TO THE
INTERNATIONAL CONVENTION FOR THE
PROTECTION OF NEW VARIETIES OF PLANTS

The Government of Poland deposited its instrument of accession to the International Convention for the Protection of New Varieties of Plants on October 11, 1989. When the accession enters into force on November 11, 1989, the number of member States of the International Union for the Protection of New Varieties of Plants (UPOV) will be 19. The States are the following:

Australia, Belgium, Denmark, France, Germany (Federal Republic of), Hungary, Ireland, Israel, Italy, Japan, Netherlands, New Zealand, Poland, South Africa, Spain, Sweden, Switzerland, United Kingdom and the United States of America.

UPOV is an intergovernmental organization which cooperates in administrative matters with the World Intellectual Property Organization (WIPO) and has its headquarters in the WIPO building in Geneva, Switzerland.

The purpose of the International Convention for the Protection of New Varieties of Plants is to recognize and to ensure an intellectual property right to the breeder of a new plant variety. The member States of UPOV grant such a right in accordance with the provisions of the Convention, under their national legislation. To be eligible for protection, varieties have to belong to one of the botanical genera or species on the national list of those eligible for protection, be distinct from commonly known varieties and be sufficiently homogeneous and stable.

Kwalifikowany Materiał Siewny (KMS)

Odsetek należnych hodowcom opłat FSS w porównaniu do całości należnych wartości zbieranych w latach po zmianie Ustawy o ochronie prawnej odmian

18 %

11,7%

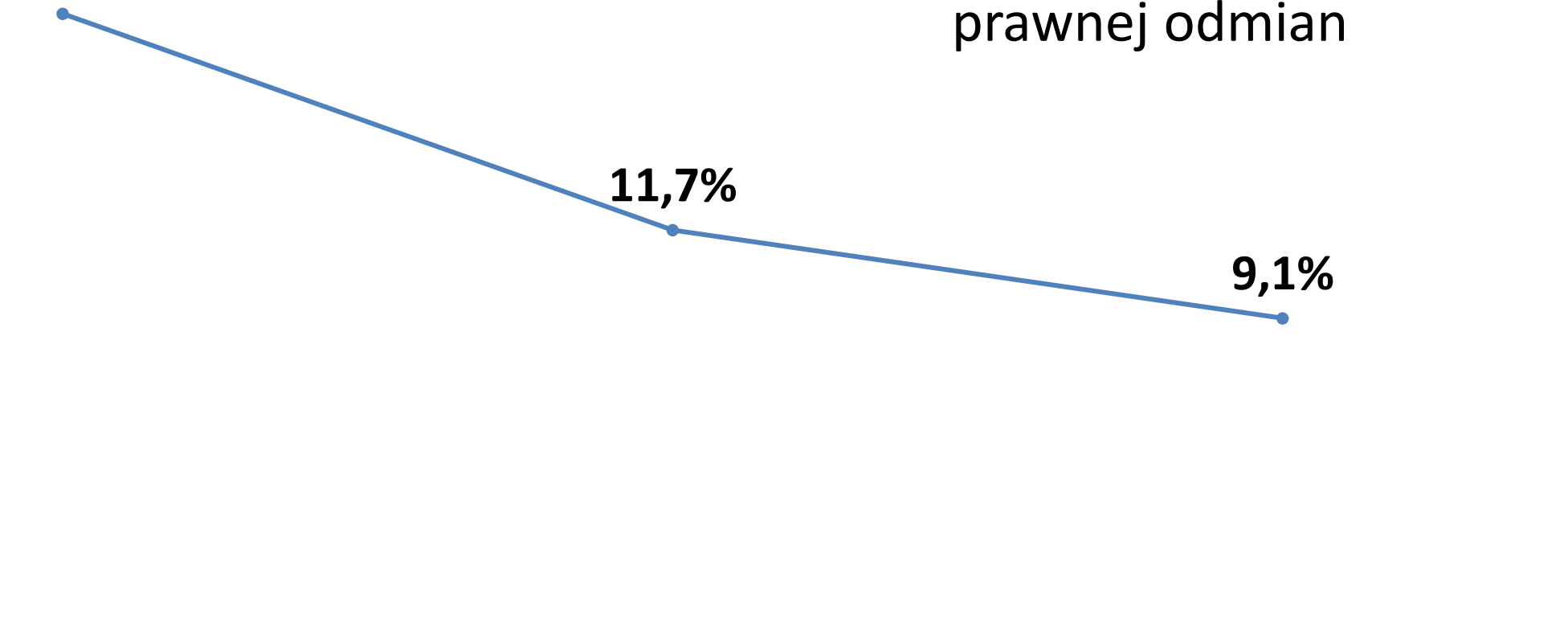
9,1%

2016

2017

2018

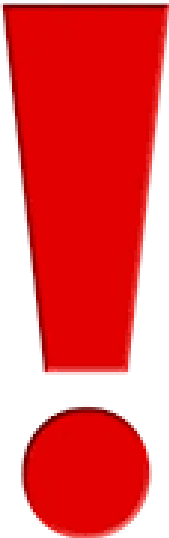
2017 – zmiana Ustawy o ochronie prawnej odmian

Zmiana egzekucji przepisów w Niemczech

TOP 2 Legal basis

Legal basis Art. 13 (3) GemSortV, § 10 (1) No. 2 SortG

In its harvest decision, the Federal Court of Justice ruled that **collectors/traders of harvests** of protected varieties **must ensure** that these have been produced in **compliance with plant variety protection regulations**.

The ruling is based on **Art. 13 Par 3 of the Council Regulation (EC) No 2100/94 on community plant variety rights**.

According to this, the exclusive rights of the plant variety right holder shall also extend to the harvest (secondary level) if the propagating material used for production (primary level) was used without the consent of the plant variety right holder and if he did not have sufficient opportunity to assert his rights in this regard.

Czynniki determinujące różnice w wykorzystaniu KMS

Ekonomiczne

- koszt zakupu KMS vs. cena plonów i przewidywany dodatkowy zysk,
- dostępność finansowania (kredyty, bony, subsydia) i krótkoterminowa płynność gospodarstw,
- skala gospodarstw — gospodarstwa większe szybciej adoptują KMS ze względu na ekonomię skali

Regulacyjne i instytucjonalne

- wymagania certyfikacyjne, procedury kontroli jakości i ich koszty/biurokracja,
- polityka handlowa i wsparcie rządowe (programy promocyjne, subsydia).

Czynniki determinujące różnice w wykorzystaniu KMS

Techniczne i biologiczne

- dostępność odmian dostosowanych lokalnie i ich liczba w katalogach,
- jakość systemu hodowli i infrastruktury (stacje hodowlane, laboratoria zdrowotności),
- logistyka (magazynowanie, terminowe dostawy) i sezonowość produkcji nasion.

Społeczne i behawioralne

- świadomość rolników co do korzyści KMS oraz zaufanie do dostawców,
- tradycje lokalne i przyzwyczajenia (np. stosowanie materiału z własnych zasiewów),
- rola doradztwa agronomicznego i edukacji (dostępność szkoleń, demonstracji w polu).

Czynniki determinujące różnice w wykorzystaniu KMS

Rynkowe i zewnętrzne

- dostępność alternatyw (materiał własny, niecertyfikowany rynek) — obecność rynku nieformalnego,
- czynniki klimatyczne i ryzyko (wariancje plonów) — wpływają na ocenę opłacalności inwestycji w KMS,
- presja międzynarodowa (ceny na rynku światowym, popyt eksportowy) i zmienność cen.

Główne bariery zwiększenia wykorzystania KMS w Polsce

- **Koszty i dostępność finansowania**
  - relatywnie wyższa cena KMS w porównaniu z materiałem własnym; ograniczona dostępność krótkoterminowego finansowania lub dopłat celowanych.
- **Niedopasowanie oferty odmian do lokalnych warunków**
  - ograniczona liczba odmian dostosowanych do mikroklimatu regionu lub specyficznych wymagań producentów.
- **Słaba infrastruktura nasienna**
  - niedostateczna baza laboratoriów, miejsc produkcji KMS w określonych regionach; problemy z terminowością dostaw.
- **Niski poziom świadomości i zaufania**
  - część rolników nie zna pełnych korzyści ekonomicznych lub woli korzystać z materiału własnego z przyczyn kulturowych/zmniejszenia ryzyka.
- **Rynek nieformalny i brak egzekwowania standardów**
  - handel nasionami poza systemem certyfikacji, ograniczona kontrola jakości na rynku lokalnym.
- **Biurokracja i koszty certyfikacji dla producentów nasion**
  - złożone procedury i koszty dla producentów nasion, które zniechęcają drobnych producentów do wejścia na rynek KMS.
- **Czynniki klimatyczne i ryzyko**
  - w warunkach wysokiego ryzyka pogodowego rolnicy mogą unikać inwestycji w droższy materiał, obawiając się braku przewidywalne

Korzyści z szerokiego stosowania KMS — rolnictwo bardziej wydajne i stabilne

- **Wyższe i bardziej stabilne plony**
  - odmiany o wyższej plenności i lepszej odporności redukują zmienność produkcji.
- **Lepsza zdrowotność roślin i mniejsze straty**
  - mniejsza podatność na choroby i szkodniki, mniejsze koszty ochrony roślin.
- **Lepsza jednorodność i jakość produktu**
  - ułatwienia w mechanizacji zbioru, sortowaniu i handlu (lepsze parametry jakościowe).
- **Przyspieszenie postępu biologicznego**
  - szybsze wdrażanie nowych cech (odporności, adaptacji do suszy, jakości ziarna).

Dopłaty do KMS

Dlaczego straciły skuteczność?

- Stawka dopłaty jest zbyt niska względem realnego kosztu kwalifikatu.
- Płatność przychodzi po sezonie, więc nie rozwiązuje problemu płynności.
- Ograniczenia i format „de minimis” obniżają użyteczność dla większych gospodarstw.
- Silna konkurencja z materiałem własnym i z nieformalnym rynkiem nasion.
- Zmienność cen ziarna i kosztów środków produkcji wypiera wydatki na kwalifikat.
- Kampanie informacyjne nie wyrównały percepcji korzyści vs. koszt.
- Produkcja kwalifikatu i udział kwalifikatu w siewach spadają, co tworzy pętlę samospełniającą.

Ekoschemat

- Brak kumulacji z dotychczasową pomocą de minimis do materiału siewnego. Trzeba wybrać jedno.
- Ryzyko wykluczenia dużych gospodarstw z dopłaty do kwalifikowanego materiału siewnego
- Limit 300 ha do podziału na różne ekoschematy – rolnicy wybierają nisko kosztowe jak:
  - wymieszanie słomy z glebą
  - uproszczony system uprawy
  - międzyplony
  - plany nawożenia
- Skorzystanie z ekoschematu KMS wiąże się z wyższym finansowym progiem wejścia i utratą części limitu z 300 ha pod nisko kosztowe schematy. Efekt sumowania.

Rekomendacje polityczne i praktyczne

- **Rekomendacje krótkoterminowe (1–2 lata)**
- **Programy wsparcia finansowego skierowane do rolników**
  - bony/dopłaty do pierwszych zakupów KMS dla gospodarstw próbnych; ulgi podatkowe lub preferencyjne kredyty na zakup KMS.
- **Pilotażowe programy demonstracyjne**
  - pola demonstracyjne i programy „lead farmer” pokazujące korzyści ekonomiczne i praktyczne stosowania KMS w lokalnych warunkach.
- **Wzmocnienie doradztwa i szkoleń**
  - kampanie informacyjne, szkolenia praktyczne, materiały porównawcze ROI (zwrot z inwestycji) — współpraca z uczelniami i jednostkami doradczymi.
- **Uproszczenie procedur dla producentów nasion**
  - uproszczenie i przyspieszenie procesu certyfikacji dla mniejszych producentów bez obniżenia standardów jakości (np. cyfryzacja dokumentacji, skrócenie terminów).

Rekomendacje polityczne i praktyczne

- **Rekomendacje krótkoterminowe (1–2 lata)**
- **Programy wsparcia finansowego skierowane do rolników**
  - bony/dopłaty do pierwszych zakupów KMS dla gospodarstw próbnych; ulgi podatkowe lub preferencyjne kredyty na zakup KMS.
- **Pilotażowe programy demonstracyjne**
  - pola demonstracyjne i programy „lead farmer” pokazujące korzyści ekonomiczne i praktyczne stosowania KMS w lokalnych warunkach.
- **Wzmocnienie doradztwa i szkoleń**
  - kampanie informacyjne, szkolenia praktyczne, materiały porównawcze ROI (zwrot z inwestycji) — współpraca z uczelniami, organizacjami branżowymi i jednostkami doradczymi.
- **Uproszczenie procedur dla producentów nasion**
  - uproszczenie i przyspieszenie procesu certyfikacji dla mniejszych producentów bez obniżenia standardów jakości (np. cyfryzacja dokumentacji, skrócenie terminów).
- **Walka z rynkiem nieformalnym**
  - wzmożone kontrole jakości i działania prewencyjne (edukacja plus egzekwowanie przepisów), kampanie informacyjne skierowane do rolników.

Rekomendacje polityczne i praktyczne

- **Rekomendacje średnio- i długoterminowe (3–7 lat)**
- **Mechanizmy wsparcia hodowli lokalnej i adaptowanych odmian**
  - granty i programy współfinansowania badań hodowlanych, wsparcie komercjalizacji odmian krajowych.
- **System zachęt dla producentów nasion (skala/konkurencyjność)**
  - instrumenty wspierające rozwój lokalnej produkcji KMS (preferencje inwestycyjne, wsparcie infrastrukturalne dla zakładów nasiennych).
- **Rozwój łańcucha wartości nasiennej**
  - inwestycje w magazyny, chłodnie, logistyka sezonowa oraz cyfryzacja łańcucha dostaw (śledzenie partii, traceability).
- **Współpraca publiczno-prywatna (PPP)**
  - programy partnerskie pomiędzy jednostkami badawczymi, firmami nasiennymi i administracją publiczną na rzecz testów odmian i szybkiego wdrażania innowacji.
- **Polityka podatkowa i ramy regulacyjne sprzyjające inwestycjom**
  - stabilne ramy prawne dotyczące własności odmian, przejrzyste zasady odszkodowań i komercjalizacji wyników hodowli.
- **Monitoring i ocena efektów**
  - system monitoringu adopcji KMS i efektów (plon, zdrowotność, opłacalność) oraz okresowe ewaluacje programów wsparcia.